

ПРОЦЕСИ АКТИВІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В АГРАРНІЙ СФЕРІ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ.

Вступ: В Україні хоча і з'явилися ознаки ринкової трансформації, до яких належить адаптація аграрних підприємств до інноваційного розвитку і фінансове забезпечення реалізації інноваційних проектів за допомогою залучення іноземних інвестицій, однак трансформаційні процеси в аграрній сфері відбуваються повільно, непослідовно та низько результативно. Певну активізацію інвестиційної діяльності аграрної економіки, що спостерігається останнім часом в Україні, не слід розглядати як критерій зрілості ринкових відносин, особливо щодо використання залучених іноземних інвестицій як інструменту, що замінює, а не доповнює мобілізацію внутрішніх ресурсів. Актуальними залишаються проблеми

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемам поліпшення інвестиційного клімату в Україні приділяють увагу відомі економісти Л. Борщ, А. Гайдучський, В. Геєць, І. Лютий, А. Пересада, Ю.Лупенко, В.Топіха, С.Васильчак, М.Малік, І Гришова, Т. Гнат'єва, Т.Шабатура, Л.Федулова, В.Русан тощо. Актуальним проблемам розвитку аграрної сфери в умовах структурно-інноваційної економіки присвячені наукові розробки Амбросова В.Я., Макаренка П.М., Кропивка М.Ф., Лупенка Ю.О., Дадія О., Зіновчука В., Кваші С., Саблука П., Маліка М.Й., Месель-Веселяки В.Я., Топіхи В.І., Панасюка Б.Я.,Борисовой В.А., Мармуль Л. О. та інших.[1-9]

Проте наявність проблеми виведення економіки з рецесії та забезпечення конкурентоспроможності аграрної економіки обумовлюються низкою факторів, ключовим із яких є відсутність механізмів результативного стратегічного планування активізації інвестиційних процесів на пріоритетних напрямках, зокрема в аграрній сфері. Окремі проблеми цієї багатогранної тематики вимагають постійної уваги науковців та подальших досліджень.

Виклад основного матеріалу. Інвестиції значною мірою визначають темпи розвитку економіки, особливо це стосується аграрного виробництва України, що серед інших галузей і сфер відрізняється масштабністю, гостротою і тривалим періодом невирішеності інвестиційної проблеми, а також недостатньою активністю інвестиційних процесів. В більшості робіт під час визначення інвестиційного клімату порівнюють параметри інвестиційного потенціалу й інвестиційного ризику, що характеризують політичну стабільність, дотримання податкового законодавства, незмінність правового законодавства, кадрову стабільність або здійснюється на основі порівняння рівня ризику й прибутковості інвестицій. У визначенні інвестиційного клімату використовуються показники політичних та економічних ризиків, строку окупності, поточної вартості інвестицій, норми прибутковості інвестицій.[3-5]

Тому відстеження цих процесів, особливо в посткризові періоди, має важливе значення для вибору шляхів їх активізації з метою прискорення темпів соціально-економічного розвитку національної економіки та її пріоритетних галузей. Практика свідчить, що такий контроль має бути постійним, здійснюватися на всіх рівнях управління й забезпечуватися методами та прийомами їх моніторингу.

Проте до останнього часу органи державного управління аграрною сферою на макрорівні практично не здійснювали моніторингу інвестиційних процесів, не існувало також інформаційної бази для їх аналізу. Певною мірою це обумовлювалося розпорошеністю функцій з формування інвестиційної політики та оцінками інвестиційних процесів різними підрозділами Міністерства аграрної політики України. З прийняттям Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 р., затвердженої постановою Кабінету Міністрів України 19 вересня 2007 р. № 1158, було

визначено завдання щодо реалізації інвестиційно-інноваційної моделі аграрного виробництва та розвитку соціальної сфери села, що посилює необхідність такого моніторингу [1]. Зокрема передбачено обсяги інвестицій у галузь у 2015 р. довести до 20 млрд. грн., що майже вдвічі більше досягнутого рівня, а щорічні темпи приросту інвестицій у сільське господарство в цей період — на рівні 10 — 11%. У розвиток зазначеної Програми Мінагрополітики визначено пріоритети у сфері аграрного виробництва на 2008 р. і наступні періоди, другим з яких є створення сприятливих умов для залучення інвестицій у агропромисловий комплекс [2]. Нині аграрний блок Уряду України здійснює ряд заходів у цьому напрямі, зокрема розглядається можливість створення у складі зазначеного міністерства підрозділу, який би забезпечував організаційно-економічні, нормативно-методичні та інші заходи щодо комплексного вирішення інвестиційної проблеми розвитку аграрного виробництва.

Моніторингу також потребують інвестиційні витрати у бюджетних програмах і заходах, що реалізуються через інші відомства, наприклад, з експлуатації загальнодержавних і міжгосподарських державних меліоративних систем, фундаментальних досліджень Національного аграрного університету у сфері сільськогосподарських наук, фундаментальних досліджень у сфері природничих і технічних наук у сфері агропромислового комплексу, прикладних розробок Національного аграрного університету у сфері сільськогосподарських наук, фінансової підтримки Української лабораторії якості й безпеки продукції агропромислового комплексу, виконання робіт Державним комітетом України із земельних ресурсів, фінансової підтримки фермерських господарств, підтримки сільськогосподарської дорадчої служби і заходів щодо забезпечення діяльності Аграрного фонду.

Інвестиційний клімат держави – це сукупність політичних, правових, економічних і соціальних умов, що забезпечують і сприяють інвестиційній діяльності вітчизняних і закордонних інвесторів [4]. Характерні особливості, що стримують поліпшення інвестиційного клімату, є такими:

1. Відсутність в Україні сталої стратегії та відповідного національного плану дій, який є прийнятним і якого наслідують усі політичні "команди" і зорієнтований на забезпечення усім суб'єктам економічних відносин рівних економічних прав та обов'язків у здійсненні фінансово-економічної діяльності. Істотною вадою розбудови сприятливої інвестиційної ситуації є фокусування політики переважно на розвитку великого бізнесу і відставання у здійсненні регуляторної реформи, що гальмує розвиток підприємницького середовища в країні. Обмеженість потенціалу залучення ПІІ в Україну через приватизацію державних підприємств. Попри існування певної кількості державних підприємств, під які можна залучати інвестиції, перспектива розвитку цього джерела залучення інвестицій є обмеженою вже у короткотерміновому періоді. Подальше залучення ПІІ в економіку України залежатиме від оперативності усунення невиправданих витрат, ризиків і бар'єрів для конкуренції, які стимулюють інвесторів здійснювати інвестиції.

3. Переобтяженість регуляторними нормами та складність податкової системи. Так, за даними Світового Банку, Україна за рівнем якості середовища для здійснення господарської діяльності посідає 128 місце з 175 країн, поступаючись всім країнам Центрально-Східної Європи, та навіть більшості пострадянських країн, таким як Вірменія (34), Грузія (37), Казахстан (63), Киргизстан (90), Росія (96), Азербайджан (99), Молдова (103) [5]. В Україні нараховують 98 видів податкових платежів, на опрацювання і сплату яких компанії витрачають 2185 год. робочого часу щороку. При цьому підприємство має заповнити 92 сторінки податкових декларацій, тоді як середній у світі показник становить 35 сторінок.

4. Істотне податкове навантаження. Ставка податку на прибуток в Україні (25 %) є вищою, ніж у багатьох країнах Центрально-Східної Європи, проте, зважаючи на високу, порівняно з країнами ЄС, прибутковість вкладення капіталу, ця різниця не є значною перепорою для інвестицій. Водночас стримуючим чинником для поліпшення

інвестиційної ситуації є механізм адміністрування податків, зборів та обов'язкових платежів, а також непрогнозованість дій уряду щодо встановлення та адміністрування інших податків і податкових платежів;

5. Недієздатність механізмів забезпечення ринкових прав і свобод інвесторів, а також низький рівень захисту інвесторів. Значним є відставання за цими показниками України від "країн-еталонів" ОЕСР, з розвиненим корпоративним законодавством і менеджментом. Зокрема, найбільше відставання простежують за критерієм розкриття інформації, що ускладнює прихід на український ринок іноземних інвесторів, а також підвищує ризики придбання пакетів акцій, які не є контрольними, внаслідок зростання витрат на вивчення потенційних партнерів і загроз утрати оперативного управління інвестиціями.

6. Низький рівень ефективності законодавства з питань корпоративного управління, що обумовлює виникнення конфліктів і протистоянь із залученням силових органів, блокування діяльності підприємств, нагнітання соціальної напруженості. Зокрема, нагальними проблемами є непрозорість системи реєстрації та можливість викривлення відомостей про акціонерів, розмивання капіталу внаслідок додаткових емісій акцій, блокування проведення зборів акціонерів тощо.

7. Негативний міжнародний імідж України, який склався внаслідок відсутності масових "успішних" інвестиційних історій, які б могли слугувати засобом реклами національної інвестиційної ситуації; низький рівень підготовки суб'єктів національної економіки до формування інвестиційних пропозицій; значні диспропорції регіонального та галузевого розвитку, що обумовлюють концентрацію інвестицій у вузьких сегментах ринків і територій; застарілість інфраструктури тощо [6].

Отже, як свідчить зарубіжний досвід, лише виважена політика держави щодо формування сприятливого інвестиційного середовища, спрямована на подолання перешкод залучення інвестиційних ресурсів, може привести до активізації інвестиційної діяльності та розвитку національної економіки. Кращий зарубіжний досвід створення ефективного інвестиційного середовища становить великий інтерес для України, адже ризик подальшого розриву в показниках інвестиційної діяльності та, як результат, зниження конкурентоспроможності мають спонукати державну владу до рішучих кроків у напрямку створення привабливого інвестиційного середовища в Україні.

Враховуючи ці обставини й усвідомлюючи важливість поліпшення інвестиційної ситуації в Україні, головним завданням на короткотермінову перспективу є підготовка потрібної правової та організаційної бази для підвищення дієздатності механізмів забезпечення інвестиційного клімату й формування основи збереження та нарощування конкурентоспроможності вітчизняної економіки. Для цього потрібно здійснити низку першочергових заходів з послідовної деполітизації економіки, формування єдиних стратегічних завдань та послідовності економічних реформ, незмінних за приходу до влади будь-яких політичних команд, забезпечення незмінності та гарантованості захисту ринкових прав і свобод інвестора.

Висновки:

1. Підготувати план дій щодо забезпечення сприятливої інвестиційної ситуації у межах проголошених пріоритетів соціально-економічного розвитку, залучити до його розроблення та обговорення широке коло експертів, науковців, представників органів державної влади та бізнесу.

2. Розробити регіональні плани підвищення інвестиційної привабливості областей з урахуванням особливостей їхніх поточних рейтингів інвестиційної привабливості, забезпечити державний моніторинг їхнього виконання, як одного з критеріїв успішності діяльності місцевих державних адміністрацій.

3. Поширити реалізацію обласними державними адміністраціями навчальних програм серед бізнесменів із підготовки інвестиційних пропозицій, складання

інвестиційних бізнес-планів, юридичного супроводу інвестиційних проектів, управління інвестиційними проектами.

4. Істотно розширити спектр заходів конкурентної політики, зокрема щодо запобігання антиконкурентним діям національних та іноземних інвесторів на українському ринку, удосконалити методики та критерії виявлення проявів недобросовісної конкуренції з урахуванням реалій сучасної української економіки.

5. Підготувати перелік заходів щодо посилення відповідальності представників органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування за вчинення корупційних та інших дискримінаційних дій щодо інвесторів.

6. Поширити практику укладання прозорих угод між інвесторами та владою щодо взаємних зобов'язань у сфері конкурентної поведінки бізнесу та конкурентної політики держави на певних ринках на визначений середньо- і довготерміновий період часу.

7. Сформувані на основі спільного розроблення Міністерства фінансів, Міністерства економіки, Міністерства транспорту і зв'язку, Міністерства промислової політики, Міністерства палива та енергетики, а також галузевих об'єднань підприємців довготермінову програму державного та змішаного інвестування в розвиток телекомунікаційної, транспортної та енергетичної інфраструктури [7].

Анотація

У статті досліджено інвестиційну привабливість України та визначено ключові особливості, які стримують поліпшення інвестиційного клімату в країні, розглянуто роль держави в інвестиційній діяльності та виділено найважливіші чинники поліпшення інвестиційного клімату в найближчий період.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна політика, інвестиційний клімат, інвестиційна діяльність.

Аннотация

В статье исследована инвестиционная привлекательность Украины и определены ключевые особенности, которые сдерживают улучшение инвестиционного климата в стране, рассмотрена роль государства в инвестиционной деятельности и выделены важнейшие факторы улучшения инвестиционного климата в ближайший период.

Ключевые слова: инвестиции, инвестиционная политика, инвестиционный климат, инвестиционная деятельность.

Annotation

In the article the investment attractiveness of Ukraine is investigational and key features which restrain the improvement of investment climate in a country are certain, the role of the state is considered in investment activity and the major factors of improvement of investment climate are distinguished in a nearest period.

Key words: investments, investment policy, investment climate, investment activity.

Список використаної літератури:

1. Русан В. М., Собкевич О. В., Юрченко А. Д. Організаційно-економічні інструменти державної аграрної політики в Україні. Аналітична доповідь/ В.М.Русан, О.В.Собкевич, А.Д.Юрченко// – К.:НІСД, 2012. – 31 с.

2. Собкевич О. В., Русан В. М., Юрченко А. Д., Скороход В.О. Розвиток аграрного виробництва як передумова забезпечення продовольчої безпеки України. За редакцією к. е. н., с. н. с., засл. економіста України Я.А. Жаліла. Аналітична доповідь/ О.В.Собкевич, В.М.Русан, А.Д.Юрченко, В.О.Скороход // – К.:НІСД, 2011. – 39 с.

3. Гришова І.Ю. Проблеми формування інноваційної системи України / І.Ю.Гришова, Т.М.Гнатєва // Інноваційна економіка № 12, - 2012 – С.54-62.

4. Крюкова І.О. Фінансова архітектура інноваційного розвитку молокопереробних підприємств / І.О. Крюкова // Облік і фінанси. – 2013. - № 2 (60). – С. 87-93.
5. Гришова І.Ю. Державна підтримка як невід’ємний механізм економічного зростання. Інституційні чинники розвитку підприємницьких структур. Колективна монографія / Під ред. д.е.н., професора О.О. Непочатенко. – Умань: СПД Сочінський, 2013. – С.36-44
6. Присяжнюк М. Про необхідність і напрями поглиблення аграрної реформи / М. Присяжнюк, П. Саблук, М. Кропивко // Економіка України. – 2011. – № 6. – С. 4-16.
7. Шпикуляк О.Г. Бізнес-система управління інноваційними ресурсами в агропромисловому виробництві України / О.Г. Шпикуляк, С.О. Тивончук, С.В. Тивончук, А.О. Сігайов // Економіка АПК. – 2012. – № 4. – С. 123-127.